

פנינים

וּפּרַפְּרָאוֹת נבחרים לפרשת השבוע "ראש השנה"

עורך: הרב יוסף ברנר

לתגובות והנצחות – לשיעורים והרצאות: pninim16@gmail.com - 054 - 8455798 - ניתן לקבל את העלון במייל.

עבודת ראש השנה.

בעוד עשרה ימים, ואניח את דמי החליפה מצידו, ואתה תמלא את חלקך...

בבקשה, אנא ממך, עשה כן בטובך!...

והנמשל: גם אנו, כאותו עני, נצרכים היינו לסכומים כה רבים שאין ידינו משגת להגיע לאפס קציהם. הן מבקשים אנו מחילה, סליחה וכפרה על עוונות כה רבים! הן מבקשים אנו שנה טובה ומבורכת בכל הברכות, ואין באפשרותנו לשלם במצוות ובמעשים טובים אפילו עבור יום אחד של אושר מאותם ששים וחמשה ימים שאנו מבקשים! ואז, באה ההצעה הנפלאה, המדהימה: הקב"ה מוכן לתת הכל מצידו. הן סליחה, מחילה וכפרה, הן שנה טובה, מאירה ושמהה, הכל באשר לכל – אך בתנאי אחד! שאנו נעשה השתדלות מצידנו, שנפתח את לבנו, שנשוב לפניו בתשובה. ותנאו זה של הקב"ה, הוא פסוק מפורש: "כי ביום הזה יכפר עליכם, לטהר אתכם מכל חטאותיכם", הקב"ה יעשה הכל, אבל בתנאי אחד: "לפני ה' תטהרו". לפני שהוא יפעל וימלא את חלקו, עשו אתם את שלכם: תטהרו, תכינו את לבכם בתשובה וחרטה כנה.

ואנו, שערי אורה נפתחו בפנינו, אבל אין אנו יכולים לבוא בהם, כי אבוי, לבנו אטום וחשוך... ובשל אטימות זו, בשל חוסר היכולת לפתוח בו פתח כהודו של מחמ, עלולים אנו להפסיד חלילה את הפתח הענק, שעגלות וקרונות מלאים כל טוב עוברים בו! מה נעשה? נעשה כאותו עני. נבוא שערינו של הקב"ה ונבקשו לעזור לנו, לפתוח את לבנו באהבתו וביראתו! לכך נתקן ראש השנה, וקול שופר המהריר את הלבבות, כדי שנכין את חלקנו, שנבוא מוכנים ליום הקדוש!

וזהו שאמרו במדרש: "אקרא לאלוקים עליון" – בראש השנה, "לא-ל גומר עלי" – ביום הכיפורים. הקב"ה יגמור ויעשה הכל ביום הכיפורים, בתנאי שאנו נתחיל מצידנו. ובעבור התחלה זו עצמה אנו קוראים ומייחלים לו בראש השנה, ומבקשים: חמלק!...

ראש השנה הוא יום טוב ושמהה!

בספר החינוך מובא (מצוה שיא') וזה לשונו: מחסדי הא-ל על בראיו לפקוד אותם ולראות מעשיהם יום אחד בכל שנה ושנה, כדי שלא יתרכו העוונות, ויהיה מקום לכפרה, והוא "רב חסד" מטה כלפי חסד. וכיון שהם מועטים – מעביר עליהן, ואם אולי יש בהם עוונות שצריכין מרוק – נפרע מהם מעט מעט, ואם לא יפקדם עוד זמן רב, יתרכו כל כך עד שיתחייב העולם כמעט כליו חלילה. "נמצא שהיום הנכבד הזה הוא קיומו של עולם, ולכן ראוי לעשות אותו יום טוב ולחיותו במנין מועדי השנה היקרים..."

יום הדין.

כתב האור החיים הקדוש זי"ע: דע כי אמרו ז"ל (סוף הקדמת תיקוני זוהר) כי האותיות כשהם בדרך ישר על זה הדרך: אל"ף, ב"ת, גימ"ל וכו', הם רומזים למדת רחמים, וכשהם למפרע על זה הדרך: תי"ו, שי"ן, רי"ש וכו', הם מורים על מידת הדין. וזה לך האות והראיה: כי חודש "תשרי" שהאותיות בו הם למפרע, תי"ו שי"ן רי"ש, הוא זמן הדין הגדול, אלא שהקב"ה מצד רחמיו שיתף אות אחת משם הרחמים, והיא "ויד" לרחם ולרכך את הדין...

מהו עבודת האדם בראש השנה, מה נדרש ממנו? עמד על כך **המגיד מדובנא זי"ע**, כביאור דברי המדרש (בראשית רבה כח) על הפסוק "אקרא לאלוקים עליון, לא-ל גומר עלי (תהלים נזג). "אקרא לאלוקים עליון", בראש השנה. "לא-ל גומר עלי", ביום הכיפורים.

משל למה הדבר דומה, לעני שהיה לו בן מושלם בכל המעלות. כמה יגיעות יגע האדם בבנו, כמה טרחות טרח בעבורו, ומה הוא מבקש, למה הוא מייחל? לראות מבנו נחת, להשיאו ולראותו מאושר בחייו. אבל, לכמה כסף נצרך האדם כדי להשיא את בנו, ולרש אין כל! והנה, יום אחד הופתע העני, כאשר פנה אליו עשיר אחד ואמר לו: "ראה נא, פגשתי בבנך, שוהחתי עמו והוא נשא חן בעיני. יש לי בת מושלמת בכל המעלות, ואני נכון לקחתו לחתן!" אבל... גמגם העני "הן כבודו עשיר מופלג, ואני עני מרוד"...

יודע אני, יודע הכל, השיב העשיר. אני מוכן לתת הכל, כמעט הכל. אני מוכן לקנות דירה סידור מלא הוצאות חתונה, ובנוסף אני מתחייב להחזיק את הזוג למשך עשר שנים!

אבל דבר אחד אתה צריך לעשות, מה? עליך לתפור לחתן חליפה הגונה, שיופיע בה לחופה. זאת, ותו לא!

נענה העני ואמר: נפלא! אבל... אין לי אף פרוטה לפרטה. גם לא כסף כדי לתפור חליפה, אמר לו העשיר: עד כאן! לפחות מכך לא אסכים. אני נותן כה הרבה, עליך לתת משהו משלך! נבוכ העני: מה אוכל לומר לך? תן לי זמן עשרה ימים ואראה מה אוכל לעשות, אשתדל להשיג את הכסף לחליפה... ניהא אמר העשיר. בעוד עשרה ימים נתראה. ואז, או שנכתוב תנאים, ובנך יזכה בכל העושר והגדולה. או שתבוא בידים ריקות, ואז ניפרד, וכל אחד ילך לדרכו.

השניים נפרדו, והעני לא ידע את נפשו. האושר והעושר מצפה לבנו, עול כה כבד יוסר מעל צווארו, והכל תלוי בדמי חליפה אחת! הוא הלך וחיוור על פתחי סוחרים, ביקש הלואה ונענה בשלילה. אכיון ודלפון הוא, מי ילוה לו מעות? מהיכן יהיה לו להחזיר?

מדוכדך ומוטרד, שב לביתו בפחי נפש.

לבינתיים העשיר ישב בחדרו, ומשרתו בא והודיעו: מישחו מבקש לדבר עם האדון. יכנס!

הדלת נפתחה והעני נצב בפתח.

כבר? תמה העשיר, השגת את הכסף?

לא השיב העני. אם כן, לשם מה באת? הן מותנה ומוסכם בינינו: אם תשיג כסף לתפירת חליפה אתן אני את כל השאר. לפניך עוד עשרה ימים תמימים! אמנם כן ענה העני, ולשם כך באתי. עז רצוני לבוא בעוד עשרה ימים, ודמי החליפה ביד. אך דא עקא אין באפשרותי להשיגם. כבר חזרתי על פתחי אנשים, והם השיבו את פני ריקם. על כן, באתי אליך כעת – לא כמחותן אל מחותנו, אלא כעני מרוד אל גביר בעל לב רחום וחנון. אנא, פתח את ירך ותעניק לי... צדקה! הבט בשברון לבי, הבן למצוקתי, ותעניק לי בחסדך כסף לקניית חליפה נאה לבני, ואז, או אז, אבוא לכאן שנית

הנה"ק בעל החפץ חיים זי"ע תיאר את עצמו של יום במשל: למה הדבר דומה, לילד שנתייתם מאביו. שלחה אותו אמו ללמוד בשיכבה. האם עצמה נשאה בחבה את יגונה ומרוב צער נתפלץ לבח והיא נפטרה. עתה היה הילד יחיד בעולמו, בודד, ללא קרוב וללא גואל. אולם הוא לא יודע זאת. נועצו ביניהם ראשי הישיבה: כיצד מודיעים בשורה נוראה זו, כיצד ניתן יהיה לעמוד בצערו, התלכמו והתחבטו ומצאו עצה. הם תפרו לו בגד חדש, חליפה חדשה ונאה, ובכים החליפה טמנו פתק ובו הידיעה הנוראה. כשילבש את הבגד, ישים ידו בכיס ויתוודע... באו והביאו לילד את החליפה. שמח בה הילד עד מאד, לבשה והתהדר בה... לו אך ידע מה טומן בחובו הפתק שבכים החליפה... אף אנו המשיך החפץ חיים זי"ע - שמחים ועוזים בראש השנה. בתפוח בדבש, בראש הדג וברימון. חליפה נפלאה היא זו, אבל בכיסה טמון לכל אחד פתק משלו... מי יודע איזה פתק נושאים אנו בכיסנו?...

הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע היה מבאר את משמעות המילים "ראש השנה" - וכך היה אומר: אין רק הכוונה במילים הללו לומר שזהו ראש ותחילת השנה. אלא הכוונה היא עמוקה יותר! "ראש השנה" - הראש של השנה, כמו ראשו של אדם, ולכן כמו שאדם צריך להיזהר בכל ימות השנה לכל יטמא ראשו במחשבות לא טהורות, כן צריך האדם להיזהר שבראש השנה לא יכנסו לראשו מחשבות לא טובות! ממשיך הרה"ק מברסלב ושואל: וכי איזו מחשבות רעות כבר יכולים לבוא לאדם בראש השנה? אלא, אדם צריך להאמין באמונה שלימה שהקב"ה יתן לנו חיים טובים וארוכים, ואם אתה מסתפק וחושש ונחיה בעצבות ושואל: מי יודע מה יצא בדיני, זה נקרא מחשבות לא טובות!...

ברוך מחיה המתים.

פסק השולחן ערוך (או"ח רכ"א) הרואה את חבירו לאחר יב' חודש מברך מחיה המתים. כתב **המשנה ברורה (פי' רכ"א ס"ק ג)** דבר נורא! ומעם ברכה זו "לפי שבכל שנה האדם נידון בראש השנה ויום הכיפורים אם למות אם לחיים", ואם רואהו אחר ראש השנה ויום הכיפורים זה, ואחר כך אין רואה אותו עד אחר ראש השנה ויום כיפור הבא, הרי עבר עליו דין אם למות ואם לאו. "ועל כן אומר ברוך מחיה המתים, שניצול מדין מיתה בראש השנה ויום הכיפורים..."

לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי הדות ה' היא מעוזכם (נחמיה ח.)

דברים הללו מפי "עזרא הסופר" נאמרו לעם ישראל באחד לחודש השביעי הוא ראש השנה, ועל אותו היום אמר להם "כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו בו". והעצב שאחז בבני ישראל באותו ראש השנה שבגינו ציוה עזרא "אל תעצבו" היה משום שבתחילה שמחים היו ישראל בקדושת התורה ששמעו מעזרא, אך אחרי שמעם את כל הדברים האלה הם הבינו שעד היום לא נהגו נכון ואף התרחקו מה', לכן אמר להם: "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי הדות ה' היא מעוזכם".

ומסביר **הנה"ק בעל החתם סופר זי"ע** (דרשות חלק א') באופן נפלא את פשר הציווי של עזרא "לכו אכלו וכו' ואל תעצבו" על פי הכתוב בתהילים (ד.ו.) "מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל", דהנה בימים הקדושים הללו שהם ימי התשובה שולח ה' התעוררות לעורר לבות בני ישראל לשוב אליו כבראשונה בתשובה שלימה ובמעשים טובים, אולם לכאורה יש למקטרג מקום לחלוק ולומר שזאת התשובה אינה שלימה ואמיתית כי לא באה אלא מאיתערותא דלעילא (התעוררות עליונה שיוצרת מלמעלה ואוחזת בכל אחד), וכיון שהימים מעוררים לתשובה על כן הם שבו, אבל מי יאמר שבאמת הם לא ישובו עוד לכסלה ומי יעיד שחרטה גמורה ישנה בלבם על

העבר? אלא, על ידי שמחת המצוה שיש בכל אחד, יוכח לעין כל כי ישראל שבו אל ה' באמת, כי הרואה ישראל שמחים על הזכות שנפלה לחלקם לשוב בתשובה שלימה, מיד יכיר וידע כי הפצים בה באמת, שאם לא כן לשמחה מה זו עושה, ועל כרחך שכל יחיד והכלל כולו עמדו וחבינו את גודל המתנה שנתן הא-ל יתעלה, שעל ידה יכולים לשוב לקרבת אלוקים נקיים משמין עוון וטהורים כבראשונה.

ולפי זה מפרש באופן נפלא את מה שאמר דוד המלך ע"ה נעים זמירות ישראל: "מי יתן מציון ישועת ישראל" - כיצד ואיך תוכל הישועה לבוא לישראל, הרי "בשוב ה' שבות עמו" - התשובה באה בכח אלוקי ובעזר ממרום, ואם כן יאמרו השמן וחבורת מקטרגי שאין ישראל זכאים ח"ו לישועה כי לא מעצמם שבו ואינם רוצים בזה באמת, לזה בא דוד המלך ע"ה כמתרץ ואמר: "יגל יעקב ישמח ישראל" - שההוכחה לרצונם האמיתי של ישראל במצוות התשובה היא בשמחתם בה, והשמחה היא כעדות נאמנה שרוצים לשוב אליו באמת ולעשות רצונו.

ומעתה יתבאר היטב דברי עזרא הסופר אל ישראל: שבאה אזהרתו לשבים שלא יעצבו בזה היום, וכוונתו לומר להם שאם היו מתעוררים בתשובה בשאר כל ימות השנה ומעצמם היו מתעוררים לזה, אז ודאי שיש להם להתעצב מחמת פחד החמאים ורוב העוון, אבל כעת שהיום קדוש מעצמו והתשובה באה בעזרתו יתברך, על כן אם תעצבו יהיה לבעל דין ולמקטרג פתחון פה לטעון ולומר שאין חלקם עם התשובה ח"ו כי כולה באה רק מהתעוררות שמלמעלה ולא מתשובה עצמית ואמיתית, על כן "אל תעצבו" ושמחו וגילו עם התשובה לגלות שאנו שמחים שזכינו להתעוררות הלב "כי היא מעוזכם" - בזה אתם תקפים עליהם ובכך יסתמו פיות משמינו ומקטרגינו...

אגב, מסופר שפעם בערב ראש השנה נכנס אל הרה"ק בעל האמרי אמת מגור זי"ע יהודי ספרדי מבני ירושלים ובידו משלוח מנות להביאו עבור הרבי... וקם האמרי אמת וקבלו ממנו בחביבות, כשהוא אומר: "נו, הפרי חדש היה רב דירושלים!" מבלי לפרש יותר. חיפשו המקורבים ומצאו שה"פרי חדש" כותב בהלכות ראש השנה (סימן תקפ"א) בזה הלשון: "ונוהג אני לשלוח מנות וכו' בערב ראש השנה, כדכתיב (נחמיה ח) "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי הדות ה' היא מעוזכם" וכתוב שם הלאה "יולכו כל העם לאכול ולשתות ולשלוח מנות..."

לשנה טובה ...

הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע אמר: כי על ידי הריעות של ישראל בראש השנה אשר אחד אומר לחבירו "גוט יום טוב", ו"לשנה טובה תכתב", עומד הקב"ה ומסתלק מכסא דין, ומעלה את מדת הדין למעלה למעלה, ונפנה לשבת על כסא רחמים!... וראיה לכך היא הכתוב (תהילים מז.ו.) "עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר" - "תרועה" הוא מלשון ריעות, היינו שבאותו הריעות שמברכין בני ישראל אחד לחבירו בליל ראש השנה, נעלה מדת "אלוקים" שהוא מדת הדין מעל כסא הדין, וה' עומד לישב על כסא רחמים בבחינת הויה שהוא מדת הרחמים. וזהו "עלה אלוקים בתרועה" - ע"י ה"ריעות" שהוא מלשון "תרועה" הקב"ה "עלה אלוקים" - מעלה אותו ממנו למעלה למעלה. ואז "ה' בקול שופר" - מתיישב הקב"ה על כסא רחמים שהוא "ה'", ואת זה הוא עושה "בקול שופר" - דהיינו בקול גדול לרחם על עמו ישראל...

קדושת היום!

הרה"ק בעל המאור ושמש זי"ע כותב: ואשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו ולהכין עצמו לקראת אלוקינו בכל המ"ח שעות שבראש השנה, שבזה ימשוך קדושה ודביקות השם על כל השנה שיוכל להיות דבוק בנועם השם כל היום. וכל חלק מהלכי השעות שבראש השנה יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה להמליך הבורא ברוך הוא. וזהו הפירוש (ראש השנה ט"ז.) "אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם" - שהכוונה שתאמרו המלכיות בראש השנה בכל לבכם שעל ידי זה תמליכו את השם ברוך הוא כל השנה ברוב עוז ואל יוכל נרגן המפריד להבדיל בינינו לבוראינו אך נהיה דבוקים באורו בלי מסך מבדיל!...

המנהג שלא לאכול אגוזים ב"ה:

הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זי"ע התבטא פעם על חומרא זו שמופיעה בשו"ע שלא לאכול אגוזים, מפני שכידוע "אגוז" בגימטריא "חט". ואמר: אם כי נכון הדבר שאגוז בגימטריא "חט", הרי צריך האדם לזכור שגם חטא עצמו הוא בגימטריא חטא, ולא רק ש"אגוז" בגימטריא חטא...

אכילת הסימנים:

סיפר אחד מתלמידיו של הנה"ק בעל החפץ חיים זי"ע על שנה אחת שזכה להסב יחד עם רבו בסעודת ליל ראש השנה, והנה, כאשר הגיע עת אכילת הסימנים החל החפץ חיים זי"ע לומר: הגמרא (הוריות יב.) אומרת שיש תקופה והזקק לסיומן טוב שאדם עושה. ומשום כך ראוי ורצוי לאכול בראש השנה דברים מתוקים, ולהימנע מאכילת דברים חמוצים וחרפים. כן נוהגים לאכול בליל ראש השנה "ראש כבש או דג", שנהיה לראש ולא לזנב. "קרא" שייקרו שטרי חובותינו. "סילקא" שישתלקו שונאינו. ובחג עצמו, אמרו בתלמוד הירושלמי שרצו להימנע מלישון (לפחות עד חצי היום) כדי שמזלינו לא יישן, ואמרו רבותינו שההולך בטל – הריהו כישן, אלא יתפלל או ישמח בשמחת החג. והנה, אם אנו מהדרים אחר סימנים – המשיך החפץ חיים ואמר: הרי אין סימן נאה ויאה יותר מהארת פנים לזולת! חיוך וסובלנות! ואין סימן לא-טוב יותר מכעס והקפדה. ובכלל, הארת פנים לזולת, חיוך וברכה, עזרה ועידוד, הריהם סגולה בדוקה לזכייה בדין. שכן אמרו רבותינו ז"ל: "כל המרחם על הבריות, מרחמים עליו מן השמים". ואמר: "כל המעביר על מידותיו, מעבירין לו על כל פשעיו, ובמידה שאדם מודד לאחרים – מודדים לו. אם כן, המהיך לזולת – יהייכו אליו מן השמים! המאיר פנים – יזכה להארת פנים באור פני מלך חיים... על כן, בימי ראש השנה (וגם בשאר ימות השנה) נקפיד לעשות סימנים יפים של הארת פנים, חיוך וסובלנות, בכדי שהם ישפיעו לנו לכל השנה לקבלת הארת פנים מהקב"ה...

תפוח בדבש.

כתב הרמ"א (סימן תקפ"ג) נוהגין לאכול בליל ראש השנה תפוח מתוק מדבש, ואומרים: תתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה. ולכאורה למה דווקא תפוח ולא כל פרי אחר או אחד משבעת המינים? אלא שמעתי לפרש מכ"ק מרן אדמו"ר ממישקולין שליט"א על פי דברי חז"ל (שבת פה.) על הפסוק בשיר השירים (כ.ג.) "כתפוח בן עצי היער" – למה נמשלו ישראל לתפוח, לומר לקדמה תפוח זה פרי קודם לעליו, אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע בו בזמן שאומות העולם סרבו לקבל את התורה. על כן בראש השנה אוכלים אנו דווקא תפוח בכדי לעורר זכות בעד עם ישראל שבזכות שקיבלו עליהם עול תורה ומצוות בלא שידעו מה שכתוב בה ובלא שום התחבטות, בזכות זה גם אתה רבוננו של עולם תחדש עלינו שנה טובה ומתוקה! אפילו שלא מגיע לנו...

מהנה"צ רבי אהרן טויטש שליט"א שמעתי לפרש: דהנה אנו יודעים שטבעו של התפוח הוא, שאחרי זמן שמקלפים את קליפתו מתהיל צבעו להשחיר, אך יש עצה אחת איך בכל זאת לשמור על מראהו: למרוח דבש על הפרי, והדבש ככה סגולתו הטבעי שומר ומגן על מראהו. ולכן אנו לוקחים בליל ראש השנה דווקא "תפוח בדבש", כי אנו אומרים להקב"ה הרי עם ישראל שנמשל לתפוח כנ"ל, עבר ועובר כל כך הרבה צרות ויסורים, ולפעמים אנהנו עושים מעשים נגד רצונך, וממש אנו משחירים את פנינו לבלתי חזר בעבירות ומעשים לא טובים, אך ריבוננו של עולם! תמרח ותציף אותנו בדבש ואך טוב וחסד תרדפינו, ותראה איך פתאום אנו שומרים על מראנו, ומתחילים להכיר במתיקות של הטוב שנתת לנו, ואנו משתדלים להיות כמה שיותר ויותר טובים, ועל כן תזכנו בשנה טובה ומתוקה...

מהנה"ק בעל הבן איש חי זי"ע ראיתי מעם יפה לאכילת תפוח בדבש – דאצל יעקב אבינו בשעה שבא לקחת ולטויל את הברכות

מעשיו (בראשית כז' כז) נאמר: "ויאמר אליו יצחק אביו גשה נא ושקה לי בני, ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה'". מסביר שם רש"י: "כריח השדה – שנתן בו ריח טוב וזה שדה תפוחים". וזהו א"כ הטעם שאוכלים את התפוח בראש השנה, בכדי שנוכל גם בזה היום לבוא ולחטוף את הברכות לנו, ולהוציא מידי עשו – הוא השטן המשהית, כמו שחטף יעקב ממנו את הברכות, ועל ידי כך נתברך בשנה טובה ומתוקה...

שנהיה לראש ולא לזנב:

ולכאורה ישנם כמה תמיהות: א. למה תקנו לומר כפל לשון – דבר והיפוכו, "שנהיה לראש ולא לזנב", הלא אם נהיה לראש בודאי לא נהיה לזנב? ב. גם צריך ביאור הלשון "לראש" וכן "לזנב" עם אות ל', לכאורה היה די לומר: שנהיה "ראש" ולא "זנב". ג. עוד צריך להבין, למה תקנו שכל אחד ואחד מישראל יבקש שיהיה לראש, הלא למי יהיה "ראש" אם כולם יהיו "ראשים"?... אלא מובא בספר דולה ומשקה בשם הרה"ק בעל הדברי יואל מסאטמאר זי"ע דהנה יש אנשים שפוסחים על שתי הסעיפים, כאשר באים אצל הצדיק, משווים עצמם אליו ומחפשים לשאת חן בעיניו, וכן כשבאים אצל רשעים, משווים עצמם אליהם ומחפשים לשאת חן בעיניהם. ולזה תיקנו לומר כפל הלשון "שנהיה לראש ולא לזנב", דהיינו: שנתחבר "לראש" לצדיק, אבל בזה לכד לא די, כי יש אשר כבואם אל ה"זנב" לרשע, מתחברים גם אליו, על כן כופלים התפילה "ולא לזנב", כלומר שלרשעים לא נתחבר כלל וכלל. ובהו יובן מדוע כל אחד ואחד מבקש בקשה זו, כי ענין התחברות לצדיקים והתפרדות מרשעים שייך לכל אחד ואחד...

אך המשיך הרה"ק מסאטמאר זי"ע לפרש בעוד אופן: דהנה בעונותינו הרבים יש אשר גם ה"ראש" בעצמו – הצדיק, רוצה לפעמים להתחבר "לזנב" – לרשע. לכן אנו מתפללים: "שנהיה לראש", אבל דווקא בזה אופן שאותו ה"ראש" לא יחבר את עצמו מפעם לפעם "לזנב" לשאת חן בעיניו, כי "ראש" כזה הוא גם נקרא "זנב"... ועל פי זה הסביר באופן נפלא את מאמר חז"ל (מועד קטן יז.) "אם דומה הרב למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו, ואם לאו, אל יבקשו תורה מפיהו". והקושיה ידועה – דעל מי יכולים לומר שדומה למלאך ה' צבאות, ומנין יודעים זאת? אך הכוונה בזה: דהנה ידוע "שאין מלאך עושה שתי שליחות" (כמבואר במדרש רבה נב.), ואם בבחינה הזאת הרב דומה לו, שאינו פוסח על שתי הסעיפים – שאינו מחבר את עצמו מפעם לפעם "לזנב" לרשע, אז תורה יבקשו מפיהו, ואם לאו, שמפעם לפעם מחבר את עצמו לרשע, אז אל יבקשו תורה מפיהו!...

שנהיה לראש ולא לזנב:

הסבר מיוחד שהוא אף אקטואלי במיוחד לשנה זו – נתן כ"ק מרן אדמו"ר ממישקולין שליט"א בכדי להבין מהו הבקשה שאנו מבקשים "יהי רצון שנהיה לראש ולא לזנב". דהנה ידועים דברי הרה"ק בעל הבני יששכר זי"ע, כי בשנה מעוברת, ניתן לאדם הזדמנות נוספת לשוב בתשובה – בחודש אדר, על אף שלא שב בחודש אלול – ימי הרהמים והסליחות. ומביא רמז לכך מהכתוב אצל אחי יוסף (בראשית מג.) "לולא התמהמנו שבנו זה פעמיים", שהכוונה היא: "לולא" – הם אותיות "אלול", כלומר, על אף שהתמהמנו לשוב בתשובה בחודש אלול, "שבנו זה פעמיים" – יכולים אנו לשוב כש"זה" – היינו בחודש אדר שהוא חודש השניים עשר של השנה (כמנין "זה") "פעמיים" – הוא מעובר (כשנה זו הבעל"ט). אך אנו מבקשים מהקב"ה: "שנהיה לראש ולא לזנב" – שנזכה לשוב אליך "בראש" בתחילת השנה ולא "בזנב" בחודש אדר המרוחק...

אגב, בכדי לקבל מושג כלשהו מגודלת הבני יששכר: מסופר על הרה"ק מראצפערט זי"ע שנכנס פעם אל הקודש פנימה לפני תקיעת שופר ומצא את רבו הקדוש בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע מעיין בספר 'בני יששכר'. הרה"ק מראצפערט זי"ע שהיה מחריפי החסידים התפלא על כך שרבו מעיין בשעה כזו בספר שהיה אז חדש וזה רק עתה יצא לאור. באותו ערב בעת עריכת שולחנו של בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע נענה הרבי ואמר בקול: "אי אפשר כבר לסבול מהחסידים של זמננו, הם הולכים ומסתכלים כבר באיזה ספר הרבי שלהם לומד, וכי למה לא יבינו שאם הרבי מסתכל בספר מסתמא היה המחבר בעל רוח הקודש"...

יהי רצון שירבו זכויותינו.

בשולחן ערוך הלכות ר"ה (סימן תקפ"ג) "וכשיאכל רוביא יאמר יהי רצון שירבו זכויותינו". וצריך להבין וכי באכילת רוביא נתרבה לאדם זכויות? ממה נפשך אם עשה מצוות ומעשים טובים הרי יש לו זכויות לפי מעשיו, ואם לאו באכילת רוביא לבד לא יתווסף לו זכויות? אלא שמעתי לפרש מ"ק מרן האדמו"ר ממישקולין שליט"א שבספר **אליהו רבה כתב בשם השל"ה** הק' שיראה אדם להתעורר בתשובה בשעה שאומר "יהי רצון"! וידוע מאמר חז"ל (יומא פו:) שהעושה תשובה מהאחבה, זדונותיו נהפכים לו לזכויות, וזהו שאנו מבקשים – "יהי רצון שירבו זכויותינו" הדבקשה שנזכה להתעורר באמת בתשובה שלימה מאחבה, ואז יתחפכו לנו העונות לזכויות, ומימילא יתרבו זכויותינו...

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה וכו' נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה (תפילה) – פתיחת הארון ליל ר"ה

בראש השנה שנת תשנ"ט סיפר מ"ק מרן אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א: היה יהודי יקר בשם ר' שמואל הלפרין ז"ל חסיד משורטקוב, שבא בכרית הנשואין עם בתו של חסיד ויז'ניץ, ושהה אצל הותנו בימים הנוראים. בליל ראש השנה התפלל אצל זקני הרח"ק בעל **האהבת ישראל מויז'ניץ זי"ע**, וכשאמר זקני בעל האהבת ישראל זי"ע את המזמור "לדוד מזמור לה' הארץ וכו', הדגיש את הפסוק "נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי ולא נשבע למרמה" בהטעמה מיוחדת מעוררת לבבות. הרבה ר' שמואל בלבב: "איזו גדולה היא לאדם שלא נשבע למרמה, וכי איזה אדם יהיו להישבע בשקר, ומה צורך יש לעורר על כך באופן מיוחד?" בסיום התפילה, כשניגש ר' שמואל בין אלפי המתפללים להתברך מפי זקני הק' בברכת שנה טובה, פנה אליו זקני הק' ואמר לו: "הנך מכין אברך, בגמרא (נדה ל' ע"ב) מובא, כשהנשמה יורדת לעולם הזה, משביעים אותה: תהי צדיק ואל תהי רשע!" אמר ולא יסף. הנוכחים, שהתפללו על הדברים, סברו שזקני הק' אמר לו דברי התעוררות בעלמא, ללא כוונה מיוחדת. אולם ר' שמואל עצמו הבין כי דברים כגון, וכי כוונת זקני הק' היא לבאר לו ש"לא נשבע למרמה", מכון כלפי כל אדם לבל יחטא, כדי שלא תהא שבועתו שנשבע טרם ירידתו לעולם – שבועת שוא... הלא, שלא היה מחסידיו, נשאר משתומם שעה ארוכה על המראה הגדול הזה, שבין קהל כה גדול הרגיש זקני הק' בהרהורי לבו בעת התפילה ועל המשמעות והפשט המיוחד שקיבל לתפילה זו...

אמירת לדוד מזמור בליל ר"ה!

הרח"ק בעל הדברי יואל מסאטמר זי"ע נתן טעם נפלא לאמירת מזמור זה בליל ר"ה מיד לאחר תפילת ערבית. על פי מה שהגמרא (שבת ל.) מספרת: אמר דוד לפני הקב"ה, רבוננו של עולם, מחול לי על אותו עוון, (עוון בת שבע). אמר לו מחול לך, אמר לו עשה עמי אות בחיי, אמר לו בחייך איני מודיע, אבל בחיי שלמה בנך אני מודיע.

כשבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים, דבקו שערים (של קדשי הקדשים) זה בזה ולא נפתחו, אמר שלמה עשרים וארבעה רננות ולא נענה, פתח ואמר (תהלים כד, ז) "שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד". שאלו אותו השערים: על מי התכוונת ויבוא מלך הכבוד? (כי הם חשבו שהתכוין על עצמו), ענה להם שלמה: "ה' עוזו וגבורו!" וחזר ואמר (תהלים כד, ט) "שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה", אך בכל זאת לא נענה, אבל כיון שאמר "ה' אלהים אל תשב פני משיח זכרה לחסדי דוד עבדך", מיד נענה.

ממשיכה הגמרא ואומרת: באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו עון.

והנה אמרו חז"ל (עבודה זרה ד:) לא היה דוד ראוי לאותה מעשה אלא להורות תשובה ליחיד, דגם יחיד ששב תשובתו מתקבלת, וזה

נתברר אז בעת פתיחת השערים שבבית המקדש שאז ידעו כל ישראל שנמחל לו אותו עון ומועילה תשובת היחיד.

והנה הגמרא (ראש השנה יח.) דורשת על הפסוק "דרשו ה' בהמצאו קראו בהיותו קרוב" – אלו עשרת ימי תשובה דאז מקבלים גם תשובת היחיד, מה שאין כן בשאר ימות השנה צריכין לתשובת ציבור.

לכן, אמר הרח"ק בעל הדברי יואל מסאטמר זי"ע – אומרים את מזמור זה מיד בפתיחת ימי עשרת ימי תשובה, היא תפילת הערבית הראשונה, לומר לך, הנה ממזמור זה – שמוזכר בו אותו סיפור של פתיחת השערים, רואים דמועילה תשובת היחיד, ולכן יש לכל יחיד ויחיד עדיין אפשרות לחזור על מעשיו ולפתוח דף חדש לשנה טובה ומתוקה...

למנצח לבני קרח מזמור, כל העמים תקעו כף וכו'

בספר ליקוטי מהרי"ח (סדר ראש השנה) מובא: הנה מנהג זה לומר מזמור מ"ז דתהילים – הוא בסידור הארז"ל. אך טעם נפלא ונשגב מאד שמעתי בשם מ"ק מרן האדמו"ר מגור שליט"א – למה דווקא אומרים את תפילה זו – "למנצח לבני קרח מזמור" לפני התקיעות, משום שעליהם כתוב (במדבר כו"א): "ובני קרח לא מתו", ומסביר שם רש"י: "הם היו בעצה תחילה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בליבם. לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם". ולזה הנהיגו לומר לפני התקיעות דווקא "למנצח לבני קרח מזמור", לעורר את האדם שכל זמן שהגר דולק אפשר עוד לתקן ועדיין לא מאוחר מלהרהר בתשובה, כמו 'בני קרח' שהיו בעצה תחילה – מכל מקום כיון שהרהרו תשובה בליבם רווח להם במקצת...

ג' ספרים נפתחים

וא"ר יוחנן (ראש השנה ט"ז): שלושה ספרים נפתחים בראש השנה: אחד של צדיקים גמורים ואחד של רשעים גמורים, ואחד של בינונים. צדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים, רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר למיתה, בינונים תלוים ועומדים מראש השנה עד יום הכיפורים, וזו נכתבים לחיים, לא זכו נכתבים למיתה. שאל הגה"ק רבי שלמה קלוגר זי"ע מפני מה נאמר אצל הצדיקים והרשעים "נכתבים ונחתמים", ואילו אצל הבינונים "נכתבים" בלבד, בלי "נחתמים"? אלא הגמרא אומרת שם באותו דף עצמו, כי אצל הבינונים "הקב"ה מכריע את הכף מחצה על מחצה כלפי חסד", ומשום כך אין נאמר אצלם "נחתמים", שכן "חותמו של הקב"ה אמת", והרי כאן יש מידת חסד ולא מידת אמת...

אימתי ראש השנה.

במדרש רבה (דברים כ' יד) איתא: שאלו מלאכי השרת לפני הקב"ה אימתי ראש השנה ויום הכיפורים, אמר להם הקב"ה אנו ואתם נרד למטה וכו'. ולכאורה צריכים להבין מהו התשובה שענה להם הקב"ה? אלא מסביר הגה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע הסבר נפלא: דהרי ידוע הכלל "לא אד"ו ראש" – ראש השנה אינו חל לא ביום א' ולא ביום ד' ולא ביום ו'. ועוד ידוע המדרש רבה בפרשת שופטים "כשיש דין למטה בעולם הזה, אז אין דין למעלה". וידוע דומן ישיבת בתי הדינים הם פעמיים בשבוע בימי ב' וה' (כדאיתא במסכת מגילה ועוד), ואז בימים אלו אין דנים למעלה. ולכאורה קשה, אימתי יהיה ראש השנה? ביום א' לא, משום לא אד"ו ראש. ביום ב' לא, משום שיש דין למטה. ביום ג' לא, משום דאז יחול יום כיפור ביום ה', ואין דנין למעלה ביום ה' משום דהרי יש דין למטה. וביום ד' לא, משום לא אד"ו ראש. ביום ה' לא משום שיש דין למטה, ביום ו' לא, משום לא אד"ו ראש. ביום השבת נמי לא משום דאז חל יום הכיפורים ביום ב' ודנין למטה ואין דנין למעלה, אם כן אימתי ראש השנה ויום הכיפורים כנ"ל. על זה השיב להם הקב"ה אני ואתם נרד למטה, רצונו לומר לדין למטה, וא"כ יוכל להיות ביום ב' ג' ה' וז', ולא קשה כלל כשיש דין למטה אין דין למעלה, שאנו נמי נדון למטה. **זכרנו לחיים מלך הפין בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלוקים חיים.**

לכאורה צריכים להבין את כפילות הבקשה בתפילה זו: "זכרנו לחיים", ו"כתבנו בספר החיים", אלא מסביר הרח"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע – אדם הרוצה לתת מתנה לרעהו ואין שום סיבה המעכבת או מונעת את הנתינה, אזי די באמירה בעלמא כמה שמוציא מפיו שרצונו ליתן המתנה והרי זה כנתון ומסור, כי הרצון הוא העיקר, ומכאן ואילך

המתנה עושה דרכה למקבלה והיא תגיע לידי כשתגיע.

לא כן כשיש כל מיני מעכבים המונעים את נתינת המתנה. במקרה כזה לא די באמירה בעלמא, אלא יש לחקוק ההבטחה בכתב, כדי להסיר ולסלק כל מיני מעכבים העומדים למכשול בדרך ומונעים את מימוש הנתינה. וזהו הפשט בתפילתנו: "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים" – כלומר, כאשר השי"ת לובש מידה זו של "מלך חפץ בחיים" אזי אין צורך אלא בהזכרה גרידא, כי כל דיבור שיצא מפי הקב"ה אפילו על תנאי אינו חוזר בו (ברכות ז). אבל "זכרנו בספר החיים למענך 'אלוקים' חיים" – כאשר השם יתברך לובש מידת "אלוקים", היינו דין, אז לא די בזכירה בעלמא, אלא יש צורך לכתוב ולחקוק זאת בספר, כדי להבטיח את קיום הדבר...

על אותו דרך הביא ראייה הגה"ק רבי אלחנן ופרמן הי"ד למקרה שקרא בתנאים לאחד מתלמידיו. בעת שישבו כל המסובין והמתניין לקריאת התנאים, סירב לפתע המחזות לכתוב הנדוניה עליה התחייב, כשהוא טוען בלהט שיש להאמין לו על דברתו, כי בוודאי אב לא יכזב לבניו ובוודאי יתן את אשר הבטיח. כל מאמצי השכנוע עלו בתוהו, כשאיש מהמסובין אינו מדין לומר לאותו מחזות שאין סומכים על דברתו. קם הגה"ק רבי אלחנן ופרמן הי"ד, ובראותו את התעקשות המחזות פנה אליו ואמר, כי טענתו שיש להאמין לו שכן אב אינו עושה עוולה אינה טענה, כי הנה בתפילת ראש השנה ועשרת ימי תשובה מבקשים אנו "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים", בטוחים אנו שהקב"ה החפץ בחיים יזכרנו לחיים, שהרי בנים אנו למקום שנאמר "בנים אתם לה' אלוקיכם", אם כן מדוע יש צורך להוסיף ולבקש "זכרנו בספר החיים", מדוע לא די לנו בהבטחת השי"ת כי יזכרנו לחיים, מכאן שאינה דומה הבטחה ללא כתב להבטחה שבכתב...

"זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים, וזכרנו בספר החיים למענך אלוקים חיים" – פירש הר"ק המגיד מקוזניץ זי"ע – "למענך אלוקים חיים" – יש לבקש שנה טובה ומאושרת, לא למעננו אלא למען הבורא. למען נעלה ברוחניות, כדי שנוכל לעשות את רצונו בכלים שיתן לנו. כדי שעל ידי חיים, שלווה, אושר, פרנסה ובריאות, נוכל לעבוד את בוראנו. ומשל למה הדבר דומה: לבחור צעיר וחסון, שהרויח יפה לפרנסתו. והנה קיבל צו קריאה לשרות מלואים בצבא, לשרת בתנאי סכנה במשך חודשים ימים. קם אותו צעיר וערך מכתב בקשה מנומקת, שבו הפציר בשלטונות לבטל את הצו, כי יש לו אם ישישה, והוא בנה יחידה, הוא מפרנסה והיא תלויה בו. לפיכך, עליו להמשיך ולעבוד כדי לתמוך בה ולכלכל את שיבתה בכבוד. המפקד התרשם מאוד מן המכתב, אבל שלח חייל אחד כדי לאמת את הכתוב בו. הלך החייל והתדפק על דלת ביתו של הבחור. הוא ביקש לשוחח עם האם. היא אינה כאן, אמרו לו, ומסרו לו את כתובתה. החייל פנה לשם, ומצא בקתה דלה, ועניות משועתת. הוא שאל את הישישה ממה היא מתפרנסת. "מכסף נדבות", – ענתה האשה. שאל החייל: ובנך אינו תומך בך? האשה תלתה עיניים עצובות ואמרה בני, בני, הוא מתנכר לי, איני רוצה לראותני, הוא השליכני מביתו, ואסור לי לדרוך על סף דלתו. ועתה, היש סיכוי שכן חסר לב זה יזכה לדחיית גיוס, לביטול שרות המלואים... המשיך הר"ק מקוזניץ זי"ע ואמר: ואנו, כלום אין אנו דומים לאותו בן מביש! מבקשים אנו שנה טובה, "למענך אלוקים חיים", כדי ללמוד את תורתך, לקיים את מצוותיך, להתפלל כיאות, לעבודך באמת, ביראה ובאהבה. ואז ישלחו שליח כדי לשאול את פי התורה הקדושה, איך אנו הוגים אותה, איך אנו מקיימים את המצוות ועבודת ה', איך אנו מסורים להן. אילו פנים יהיו לנו, איזה סיכוי יהיה לבקשותינו להיענות...

כשהגיע הר"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זי"ע לתפילה זו בראש השנה, התחיל לטעון לפני הרבש"ע בהתלהבות – אבא נלבב! אמת הדבר, שאנחנו בעלי חובות גדולים, שאנחנו חייבים לך הרבה, הרבה מאוד. אבל דרך העולם הוא, בשעה שראה סוחר, כי לקוח שלו מצבו רע והוא קרוב לפשיטת רגל, אינו מניח לו ליפול, אלא הוא תומך בו, שיוכל שוב לעמוד על רגליו ולהיות שוב אדם, ואז יוכל לשלם מה שהוא חייב... מבקשים איפוא אנחנו ממך, רבונו

של עולם: "זכרנו בספר החיים" – תן לנו באשראי מעט חיים חדשים, ולעשות זאת צריך אתה גם כן למענך... "למענך אלוקים חיים" – כדי שנוכל באופן זה לשלם לך את החובות הישנים... המלך.

הר"ק רבי משה מקוברין זי"ע היה מספר סיפור זה בכל שנה לפני תחילת התפילה בראש השנה. ברוסיה שלפני מאות בשנים שלט הצאר הרוסי על המדינה וסביבותיה, לצאר זה היה כסף ועושר רב וכן יחיד שנולד לו אחרי הרבה שנים, וכמוכן ילד זה קיבל את כל מה שרצה ולא ידע מחסור מעולם בשנת ילדותו, כשגדל הילד והחל להתבגר לא ידע להחזיר טובה כלפי אביו על כל מה שהשקיע בו, ולא רק זה, אלא גם חתר נגד אביו וניסה כל העת איך להביא עוד ועוד אנשים לרשותו, ולהבאיש בפניהם את אביו, בכדי להפילו ולירוש את ממלכתו בחייו. אך כמו שכל דבר מתגלה בסוף, גם ניסיון זה של בן הצאר נחשף בפני אביו, ונגזר דינו למוות... והצאר הודיע שזהו גזר דין סופי, והוא אף איים בעונש על מי שיעז לבקש חנינה עבור בנו.

ביום ביצוע גזר הדין נודמן הדבר שגם הצאר עבר והוא רוכב על סוס יחד עם בני פמלייתו סמוך למקום ביצוע גזר הדין. בתחילה ניסה הצאר להתעלם מכך, אך בסוף גברו רגשותיו, הסתכל בעיני בנו ואמר לו: "מצטער אני שעשית את מה שעשית, וצר לי שצריכים להמית אותך, אבל אני לא יכול בשום פנים ואופן לחון אותך!" אמר הבן לאביו: אני מבין שעבדתי עבירה חמורה, וכבר לא איכפת לי מה שיעשו איתי, אבל לפני שהולכים לבצע את גזר הדין, יש לי משאלה אחת אחרונה! עד המקום שיוציאו אותי להורג יש עוד כמה מטרים, עד שם, הייתי רוצה לרוץ לפניך ולקרוא עם כל הלב: יחי אדוני הצאר לעולם! יחי אדוני הצאר לעולם! כמוכן, שמשאלתו האחרונה ניתנה לו כמקובל, והנה כשהחלו לתופסו וללכת עימו, החל להכריז יחי הצאר! יחי הצאר לעולם! בראות זאת אביו לא יכל לעמוד מנגד, והבחין כי זהו הכרזה שבתוכה יש גם חרטה עצומה על העבירה שנעשה, ומיד צוה לשחררו, והשיב אותו אל חיקו ומשפחתו...

והיה ממשיך הר"ק מקוברין זי"ע ואומר לחסידיו: זהו מה שאנחנו אומרים להקב"ה בראש השנה, נכון שהתנהגנו לפניך בצורה לא טובה במשך כל ימות השנה, ונכון שמגיע לנו עונש חמור עלך כך, אבל אבא! לפני שאתה חותם את גזר דיננו, אנחנו צועקים לפניך "המלך!!! המלך היושב על כסא רם ונשא המלך הקדוש! ואז בראות אבינו מלכנו כי אמת בפניו והננו באמת ממליכים אותו עלינו ומתכוונים אנו לשפר את מעשינו, נותן לנו שנה טובה, וכתובה וחתומה טובה לאלתר לחיים ולשלום

עקידת יצחק היום ברחמים תזכור!

ביאור נפלא שהיא בעצם מליצה נפלאה בפי עם ישראל בכל ימות השנה

ובפרט ביום קדוש זה הסביר הר"ק רבי ישכר דב מבעלזא זי"ע על מה שאנו אומרים מידי יום בתפילתנו לאחר פרשת העקידה: "רבנו של עולם, כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמך את כעסך מעלינו ויגולו רחמך על מדותיך וכו'". ודקדק, מה שייך לבקש "כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמך את כעסך מעלינו", וכי אפשר לדמות מדת רחמנותו של הבורא כל עולמים למדותיו של בשר ודם? אלא ההסבר הוא: דהנה מצינו בגמרא (סנהדרין פט) ובמדרש (בראשית רבה נו. ד. תנחומא וירא כב) שבשעה שהלך אברהם אבינו אל העקידה עמד השמן לנגדו בכל מיני נסיונות ותחבולות, בכדי למנועו מלקיים רצון בוראו לעקוד את יצחק בנו, כיון שראה שאינו שומע לו, אמר לו: אני רוצה לגלות לך שגונב לי הדבר וכך שמעתי מאחורי הפרגוד: "השה לעולה ואין יצחק לעולה!" כלומר, כי מה שהקב"ה אמר לך "העלהו שם לעולה" לא היתה הכוונה לשחטו אלא רק להעלותו על המזבח, ולבסוף ישחטו את השה. ועל כך השיב אברהם אבינו, שגם אם האמת כדברך, איני מקבלה ממך, שכן עונשו של בדאי (רמאי) שאפילו כשאומר אמת אין שומעין לו.

וזהו א"כ הכוונה בתפילתנו: "רבנו של עולם, כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם", והיינו שלא רצה לשמוע

בקול השטן, אף שאמר דברים הנראים אמת, מאחר שבאו מפי השטן, "כן יכבשו רחמיה את כעסך מעלינו", וכאשר יקטרג השטן על בני ישראל בטענות שיש בהם ממש, אל תשמע דבריו כלל, שכך עונשו של בדאי, שאפילו אומר אמת אין שומעין לו!!!

תקיעת שופר.

"תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק" (ראש השנה ט"ז ע"א). שאל הר"ק רבי הירש מווידיסלאב זי"ע אביו של הר"ק מפשיסחא זי"ע – לכאורה, בשביל להזכיר את העקידה, הרי היה יותר מתאים לקחת סכין, הרי זה זכר הרבה יותר חזק מן השופר? אבל באמת יותר ממה שאנו מתכוונים להזכיר את מעשה העקידה עצמו, שאברהם הסכים להקריב את בנו ויצחק היה מוכן לחיות לקרבן, אנו מכוונים בעיקר להזכיר, שהקב"ה אינו רוצה בקרבנות אדם ואת קרבנו של יצחק החליף לקרבן של איל... ולפיכך, בשעה שאנו נעמידם בראש השנה להתפלל אל השם יתברך, שלא יעניש אותנו חלילה, על הטאינו, אנו מרמזים על השופר של איל, שגם בנו ינהג כפי שנהג ביצחק אבינו – "כי לא יחפין במוות המת"...

"למה תוקעין בראש השנה, כדי לערבב השטן" (ראש השנה ט"ז ע"א). ועל כך אומר רש"י שם: "שלא ישמין, וכשישמע ישראל מחבבין את המצוות מסתמין דבריו". שאל הר"ק בעל ההפלאה זי"ע – לכאורה, בשעה שהשטן רואה שהיהודים מחבבים את המצוות, וכל עבודתו והשתדלותו נמצאת בסכנה, הרי מרוב התמרמרות הוא צריך להגביר עוד יותר את הקטרוג עליהם? אלא חז"ל אמרו: "העושה תשובה מאחבה, זדונות נעשין לו כזכיות". על כן, כשרואה השטן שהיהודים חוזרים בתשובה והם "מחבבין את המצוות", והם עושים את המצוות מתוך אהבה, מיד הוא מפסיק את הקטרוג ופוסק מלפרט את עבירותיהם, מפני שהוא מתיירא, שמא ייחשבו להם כל העבירות שהוא מפרט כזכיות...

הר"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע אמר: הרי הטעם של תקיעת שופר הוא: "כדי לערבב את השטן", כדי שהשטן יהיה מתבלבל מן התקיעות, והכוונה היא: בזה אנו מבקשים להשפיע על השטן ולהראות לו דוגמא ממנו עצמו: הנה ראה אדרבה, כי בשעה שאתה מתבלבל ברעיונותיך, בגלל דבר מועט כמו התקיעות, לשונך ניטלת ממך ואין אתה יודע לכלכל את מעשיך... עכשיו מה יאמרו היהודים, המהלכים תמיד במחשבות מבולבלות, מלאים צרות ודאגות פרנסה? ואיך אתה יכול לבוא עוד אליהם בטענה, שאינם נוהגים כראוי וכנכון?...

מסופר, כשהיה עוד הרבי רבי העשיל מקראקא זי"ע נער קטן, מצאו פעם אחת אביו לפני תקיעת שופר בקרן זוית ואוכל – מה? – מייסר אותו אביו בחיבה: – לפני התקיעות? אבל העשיל הקטן אינו מתרגש ומשיב: הרי אנחנו מחפשים, אבא, תחבולות שונות, והרי כל העניין של תקיעת שופר אינו בא אלא כדי לערבב ולבלבל את השטן, ובכן, עלה בדעתי רעיון מחוכם... כשיראה השטן, שאני עומד ואוכל, יקום וילך ולא יוסיף עוד לקטרג, מפני שבלי ספק יחשוב, שכבר אנו עומדים לאחר התקיעות!...

"אשרי העם יודעי תרועה, וכי אומות העולם אינם יודעים להריע? אלא שיוודעים לרצות את בוראם. ובמה? בתרועה, והיינו בתשובה" (מדרש רבה אמור). אמר המגיד מדובנא זי"ע – משל למה הדבר דומה? איכר אחד מן הכפר בא אל העיר, ובאותה עיר פרצה אותו יום דליקה. רואה האיכר, בשוקה של העיר עומדים בני אדם ותוקעים בחצוצרות ומכים בתופים, ואחר כך רצים בני אדם מכל העברים, ובידיהם חביות ודליים. עומד האיכר והוא תמה: אנשים מוזרים הם, בני העיר הללו, כשפורצת דליקה – הם מעמידים בשוק העיר כליומרים, שיהיו מחצצרים בחצוצרות ומתופפים בתופים. לשמחה זו מה עושה? משיבים לו: שמחצצרים ומתופפים בשביל לכבות את הדליקה. והאיכר, שעד אותו יום לא נודמן לו לראות דליקה בכפרו, נתפעל מאד מן ההמצאה הזאת. הלך לחנות וקנה תוף גדול והביאו עמו אל הכפר. פעם אחת פרצה דליקה בכפר, ונתכנסו כל בני הכפר במרוצה לכבות את האש. עמד הוא והסביר

להם, שאין צורך לטרוח כלל בכיבוי האש, ואין שום אדם צריך לנקות אצבע, מפני שהוא הביא מן העיר מין מכשיר כזה, שיכבירה הוא עצמו את האש. הוא הוציא את התוף והתייצב לפני הבית הבוהק והתחיל מתופף בכל כוח, והיה מגביר את תיפופו יותר ויותר, אך ככל שגברו קולות התוף כן גברו לשונות האש, והלהבות התפשטו מוגג אל גג ומבקתה אל בקתה... עד שקם כל הקהל והתנפל עליו וצעק: מטורף שכמותך! בתיפוף בלבד אין מכבים שריפה! התוף תפקידו רק להזעיק את בני האדם, שיודרו להציל את עצמם ואת האחרים מן הסכנה!... וזאת היא המשמעות של "אשרי העם יודעי תרועה" – אשרי העם, היודעים את פירושה של התרועה, שלא התקיעה וההיצרור בלבד הם העיקר. "וכי אומות העולם אינם יודעים להריע" – וכי אומות העולם אינן יודעות לתקוע ולהצצר יפה יותר מאתנו? "אלא שיוודעים לרצות את בוראם" – אין זו אלא תקיעת אוהרה, להעיר ולעורר את הקהל, שיהא מפשפש במעשיו, שיציל עצמו מן הסכנה הצפויה לו ויתבונן לראות, היכן הוא נמצא ועומד בעולם הזה...

תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב.

בגמרא (ראש השנה י' ע"ב) בראש השנה העולם נידון, משום דכתיב "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב". – ודורשת הגמ', איזה חג שהלבנה מתכסה בו היא אומרת זה ראש השנה, וכתיב "משפט לאלוקי יעקב". ולכאורה לפי מה שדרשה הגמ', המילים "כי חוק לישראל הוא" מיותרים, ומה השייכות של מילים אלו למה שהגמ' דרשה? אלא מסביר הגמ' רבי יהונתן אביישיין זי"ע דהרי המפרשים דנים, למה באמת מכוסה הלבנה בראש השנה, ומסבירים כי השמש והלבנה הם בכחינת שני עדים על ישראל, ואם הלבנה תהיה מגולה אז ח"ו יהיה שני עדים על ישראל לרעה, לכך הלבנה מכוסה. והקשה התוס' על כך, הרי הם שני עדים שלא יכולים ליראות בשעה אחת, ובאופן כזה נפסק שזה לא הוי עדות, ומתוך תוס', שדין זה, שהעדים שמעידים צריכים להעיד בבת אחת נאמר רק בדיני נפשות, אבל בדיני ממונות לא חייבים שייראו בבת אחת. והנה, ידוע שהמילה "חק" היא מלשון "מוזנות" מלשון הטריפני להם "חוקי", ולפי זה יתבאר דברי הגמ' הנ"ל: בר"ה נידון העולם דכתיב תקעו בחודש שופר בכסה וכו', והלבנה מכוסה משום שלא יהיו שני עדים, וקשה הרי הם שני עדים שלא ניראים בבת אחת, לכן ממשיכה הגמ' "כי חוק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב" וחוק הוא מוזנות ואם כן מדובר פה בדיני ממונות, ובדיני ממונות לא צריכים העדים ליראות בבת אחת...

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניו יהלכו.

הגמ' מהרש"ם מבעריה זי"ע ביאר את פסוק זה: אדם ההולך על גשר צר ומשני צדדיו תהום עמוקה, אם הולך הוא בחושך, צריך הוא לאחוז בידו נר דולק ולהזהר פן יכבה אורו ע"י הרוח, או אז יוכל ללכת בביטחה על פני הגשר ולא יפול לתהום. אך אם לא ידע להזהר בנפשו ונר יכבה, עלול הוא ליפול ולהנזק באבריו. והנה, כאשר יפול וינזק, יעמדו אבריו למשפט ויחפשו על מי להטיל את האשם. יהיו מי שיחייבו את הרגלים, בטענה שהן אלו שלא נזהרו ובעטיין נפלו כולם לתהום. אך וודאי שאין הצדק עמחם. לא הרגלים אחראיות לזה אלא השכל שבראש, כי הוא זה אשר לא נזהר לשמור על אור הנר ובגללו באה הצרה הזו. הן הן הדברים גם ככל המאורעות הפוקדים את האדם במהלך כל השנה. אם ינסה האדם למצוא אשם ביום זה או אחר, טעות ביד. כל המאורעות תלויים בראש – הוא ראש השנה, אשר בו כל באי עולם יעברו לפניך כבני מרון, וספרי חיים ומתים פתוחים לפניו. אזי אם יתעורר האדם מתרדמת ההבל והריק וידליק בנשמתו נר מצווה ותורה אור, אז יאיר לפניו כל הימים... על כך אומר הפסוק "אשרי העם יודעי תרועה" היודעים להתעורר בעת תקיעת שופר, ה' באור פניו ילכו" – כל ימות השנה יוכלו לצעוד בבטחה באור פני מלך חיים ולזכות לחיים טובים.

אשרי העם יודעי תרועה, ה' באור פניו יהלכו.

פסוק זה כידוע, מכריזים עם תום תקיעת שופר, וצריך להבין מהו הקשר בין שני חלקי הפסוק? אלא מסביר הר"ק בעל הדברי יואל מסאטמר זי"ע ע"פ פירושו הנפלא של הר"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע על הפסוק (תהילים ל"ד) "לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם".

אנושי הוא זה, להעיד לחובתו של קרוב... משום כך פסול הוא מלהעיד! שמה "החוזה" לשמע הדברים התמימים והנפלאים שיצאו מפי הנער ואמר: "עכשיו על ידי תירוץ, הומתקו כל הדינים בשמיים! – הן גם אנחנו בנינו למקום, הקדוש ברוך הוא – אבינו, כיצד יוכל לראות, הלילה, בחובת בניו וקרוביו?" עם סיומו לדבר את הדברים האלה, נכנס ה"חוזה" לבית מדרשו, לקיים מצוות תקיעת שופר...

היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולמים, אם כבנים אם כעבדים. אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים. ואם כעבדים ענינו לך תליות עד שתחנו ותוציא כאור משפטנו איום וקדוש.

שאל הגה"ק רבי צבי מליסקא זי"ע בספרו הישר והטוב: אם אפשר שנהפוך כבנים, מדוע אנו מוכרים בכלל את האפשרות שנהפוך כעבדים הפחותים מבנים? אלא ההסבר הוא כך: שלפעמים טובה היא לנו להיחשב כעבדים. שהנה, אמרו בגמרא (כתובות נז:) שאדם הקונה עבד, לא יכול למעון שהמקרה היה מקרה מעות מפני שמצא בו מום. שכן אם המום גלוי, הרי הוא ראה אותו לפני המקרה והיה עליו להימנע מלקיחה. ואם המום נמצא במקום נסתר, מה איכפת לו, הלא הוא קנה את העבד לצורך עבודה בלבד, ואין שום הפרעה בכך שיש לו מום במקום שאינו נראה לעין. ולכן אנו מתפללים ומבקשים מהקדוש ברוך הוא: "אם כעבדים", כלומר גם אם הפנימיות שלנו חס ושלוש אינה טובה, בכל זאת אנו מבקשים שתושיע אותנו, מפני שהמומים הללו הם נסתרים, והרי אנו בסך הכל עבדים, ובעבדים מומים נסתרים אינם מעכבים כי לאדון לא איכפת מהם... ועל פי זה מובן גם באופן נפלא הפיוט שאנו אומרים ב"ה: "לצופה נסתרות ביום דין, לקונה עבדיו בדין", שאם הקדוש ברוך הוא, הצופה נסתרות, רואה בשעת הדין שהפנימיות שלנו אינה כהוגן, הוא "קונה עבדיו", כלומר מחשיב אותנו כעבדים, ואז כבר לא איכפת לו מהמומים הנסתרים שלנו...

המגיד הירושלמי הגה"צ רבי בן ציון יאדלר זי"ע היה נוהג לפרש ולתרגם על השאלה הנ"ל, באופן נפלא: אנו באים לפני הקב"ה בטענת ממה-נפשך: "אם כבנים אנחנו, רחמנו כרחם אב על בנים". "ואם כעבדים" – ואפילו אם הגענו, הלילה להיות בבחינת עבדים כמו שכתוב (בבא בתרא י.) "אין עושיין רצונו של מקום אינם קרויים בנים כי אם עבדים", אז "ענינו לך תליות" – לכל הפחות צריכה להיות לנו הזכות שיש לעבד כנעני, שיצא בשן ועין, שהרי אנו סובלים לא רק בשן ועין, אלא בגלות ארוכה ומכאיבה של אלפים שנה, מכך רגל ועד ראש אין בנו מתום, ואם כן קל וחומר שעלינו להיגאל!...

אבינו מלכנו כתבנו בספר פרנסה וכלכלה

שאל הגה"ק בעל התפארת שלמה זי"ע – ממתי יש ספר מיוחד לפרנסה וכלכלה? הרי אנו יודעים שיש רק "שלושה ספרים נפתחים, כנ"ל?" אלא הכוונה בבקשתנו היא: תן לנו, רבוננו של עולם, את האפשרות, שנוכל להישאר עם שני הדברים: עם ה"ספר" ועם ה"פרנסה" – שלא נהיה שקועים בדאגת הפרנסה עד כדי כך, שלא תהיה לנו שהות ומנוחה ללמוד ולעייין בספר! ולהיפך, שלא נצטרך לשבת ולעייין בספר משום כך בלבד, שאין מה לעשות, שאין התעסקות ואין פרנסה!...

לקונה עבדיו בדין, לרחם עמו ביום דין וכו'.

פשט נפלא פירש הגה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע על תפילה זו, בצירוף סיפור נורא שקרה עמו. וכך מסופר: ששנה אחת לפני התקיעות שהה הרבי בחדרו זמן רב, ולחסידי שהצליחו לראות את זיו פניו היה ברור כי משהו נעלה ונסתר קורה ברגעים אלו... כך הדבר נמשך זמן רב, עד שיצא הרבי בשמחה מחדרו וסיפר לחסידיו את שהיה, ראיתי בחזיון שמים את מקום המשפט ששופטים את כלל ישראל, והשמן מתקרב ברוב חילו, הולכים ומריצים ומביאים חבילות חבילות מעבירות שונות, והחבילות מתרבות בכל רגע, והנה אני עומד בעצמי ומנסה להמליץ בעד כלל ישראל, וכמעט שאין ביכלתי לעמוד נגד המון מלאכים קטגורים הנשענים על אשמות חבילי העבירות הנקבצים שם. וירא והנה מימיני פתח לגן עדן, מקום משכן האבות הקדושים והצדיקים, ובצד שמאל פתחו של גהינום, אש בוער כתנור סיד. ראיתי שאין העת לעמוד בחיבוק ידיים, ויהי בינתיים כאשר שבו המקטרגים להביא עוד מהחבילות, וחטפתי החבילות הנאספות אחת ושתיים עד אשר כלם,

ולכאורה צריכים להבין את פשר המילים: אם רצון דוד המלך ללמד לשומעיו לקחו יראת ה', למה אמר "לכו בנים" בשעה שהיה צריך להכריז מולם: "בואו בנים"? אלא בנוהג שבעולם, בשעה שמקשיבים אנשים ומאזינים לדברי המוסר היוצאים מפי המוכיח והחסד הדורש, מתעורר לבם לשוב בתשובה ולתקן את מעשיהם. אולם, מיד כשיוצאין מבית המדרש ופונים לבתיהם, הכל נשכח וכלא היה – וההרגל עושה את שלו. על כן בא הפסוק להזהיר את בני אדם הללו: "לכו בנים" – בנים יקרים! אף שכבר הלכתם לדרככם, ויצאתם מבית המדרש, גם אז "שמעו לי יראת ה' אלמדכם" – כל יישכח הדבר מלבכם – אל תחזרו לסורכם!... ובדרך זו פירש גם הגה"ק בעל הישמח משה זי"ע את הפסוק "כה אמר ה' מנעי קולך מבני ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך נאום ה' ושובו בנים לגבולם" – וזה לשונו הק': דודאי בכל שנה בימי התשובה, ישראל עושים תשובה, ונפעל למעלה מכך רושם גדול, וזה שאמר הכתוב "יש שכר לפעולתך". ושמה תאמר, אם כן מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום? על זה אמר הכתוב "ושובו בנים לגבולם" – כי אחרי שעוברים ימי הדין שבים למעשיהם הראשונים... והוא הגורם כי עדיין בן דוד לא בא!... ממשיך הגה"ק בעל הדברי יואל זי"ע ומפרש את הפסוק בו התחלנו: "אשרי העם יודעי תרועה" – אשריהם המשימים אל ליבם לידע ענין התרועה, להיות לבם נשכר בקרבם, (תרועה מלשון שבירה) לתקן את מעשיהם ולשוב אל ה'. אבל צריכים לדעת כי ה' באור פניך יהלכון" – לא רק בימים הקדושים לחוד, בשעה שרשפי התעוררות התשובה יבערו במ כיקוד אש, אלא גם אחר עבור הימים המקודשים בשעה אשר "יהלכון", שיחזרו למסלולם הרגיל, גם אז "באור פניך יהלכון"...

ברוח זו המליץ הגה"ק בעל ההפלאה זי"ע את הפסוק (ישעיה א.) "מכף רגל ועד ראש אין בו מתום" – מדבר אל אלו בני אדם שמתעוררים להטיב מעשיהם, אבל רק בחודש תשרי, אשר בו הימים הנוראים והג הסוכות, אך כעבור ימי החג חוזרים המה למעשיהם הראשונים. וזהו שאמר: "מכף רגל" – מאז תום רגל – החג של סוכות, "ועד ראש" – זה ראש השנה הבא, היינו כל ימות השנה – אין בו מתום, התמימות בעבודת ה' ממנו והלאה – והיא תוכחה מגולה...

החידוש בהלכה שביטל את הקטרוג בראש השנה!

מסופר על הגה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע שבעודו נער התייתם מאביו, ולקחו הגה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע וגידלו אצלו והיה אצלו כבן בית. רבו של רבי דוד היה הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע, וכל אימת שנשם רבי דוד ללובלין לקח איתו את הנער יצחק עמו. שנה אחת, שהו רבי דוד ובן ביתו יצחק בבית מדרשו של ה"חוזה". אחר ה"חוזה" להיכנס לתקיעת שופר. השעה חולפת ועוברת, שעה ועוד שעה, והרבי עדיין לא נכנס. מתח רב אפך את הקהל, שהחל דואג על העדרו של ה"חוזה". כעבור שעות מספר, יצא רבי דוד מבית המדרש לעבר חדרו של ה"חוזה", ברצותו לברר את סיבת האחור. בעקבותיו הלך גם הנער יצחק. כשהגיע אל ה"חוזה" סח לו ה"חוזה" ואמר: "קטרוג גדול על כלל ישראל, רואה אני בשמים!" "אינני יכול לצאת לתקיעת שופר כשקטרוג כה כבד מרחף על עם ישראל!..." אדחכי והכי ראה ה"חוזה" את הנער שהצטרף ליד תלמידו רבי דוד. שאל ה"חוזה" את תלמידו "מיהו הנער הזה?" השיבו רבי דוד: "נער יתום הוא, שאני מגדל בביתי". פנה ה"חוזה" אל הנער, והחל מתעניין בלימודיו – "מה הינך לומד?" ענה הנער: "כעת אני עוסק בהלכות עדות"; חזר החוזה ושאלו: "האם חדשת דבר מה בענין זה?" ענה הנער: "מתקשה אני להבין טעם הדבר, מדוע פסלה התורה קרוב לעדות, בין לזכות בין לחובה – אמנם מבין אני כי חושדים בו שמא יעיד עדות שקר, כדי לזכות את קרובו, אך מדוע ייפסל להעיד לחובתו? נה, המשיך ה"חוזה" להתעניין, אולי דבר מה בפי הנער, לתרץ וליישב את תמיהתו, עד ששמע את הדברים הללו: "נראה לי לתרץ כך: על העדים המעידים כתבה תורה 'ועמדו שני האנשים', מכאן שהעדים צריכים להיות בגדר 'אנשים'. ואולם, הבא להעיד על קרובו 'לחובה' איזה מעשה

וורקתי הכל לפתחו של גיהנום, ונשרף הכל בלחט האש הבורע... ויהי כאשר שב השטן עם מחנהו, וירא כי יגע לריק ולשווא היה עמלו, כי סחורתו אשר שמר כל השנה כאישון עינו נגנב ממנו ויזעק זעקה גדולה ומרה! ותיכף נתן עינו בהרב מבארדיטשוב שרק הוא היה הגנב הזריר, ויתפשטה בבגדו, והוליכו לבית דין של מעלה לדונו. ישבו לדין ופסקו כדינו של תורה "שלם ישלם ואם אין לו ונמכר בגניבתו", והוחלט למכור את הרב מבארדיטשוב לעבד, ועל זה נעשה רעש גדול בעולמות העליונים, האבות הקדושים והצדיקים עזבו את מקומם בגן עדן, ובאו לקנותו ולפדותו, והשטן שזה רבות בשנים נתן עינו על הרב מבארדיטשוב הרבה את המחיר ואת תשלום הכופר עבורו, וכמה שרצו האבות ליתן הוסיף השטן יותר ויותר מפני שרצה לזכות בחקנין הלז. אז עמד הקב"ה בכבודו ובעצמו, והביא המחיר היותר גדול ואמר: "לי הארץ ומלואה", ואני קונה אותו וזכה הקב"ה במקחו, ובני ישראל יצאו זכאין בדין באותו שנה...! ואז הוסיף הרב"ק מבארדיטשוב זי"ע עכשיו מוכן לי הפשט "לקונה עבדיו בדין", כדי "לרחם עמו ביום דין"....

הרב"ק רבי משה ליב מפאסוב זי"ע הסביר את התפילה כך: הרי הדין הוא: "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו" (קידושין כ') – ובעל התוס' מביא שם בשם הירושלמי, שאם אין לו לבעל הבית אלא כר אחד למראשותיו, חייב הוא למסרו לעבד, שכן – הואיל ונתחשק לך עבד, חייב אתה לדאוג לו בכל הצטרכויותיו טוענים אנו משום כך לפני רבוננו של עולם: "לקונה עבדיו" – הואיל וקנית אותנו לעבדים, והכרות בגלוי: "כי עבדי הם", הרי "בדין", חייב אתה על פי דין – "לרחם עמו", להשפיע לו כל טוב, שהרי הדין הוא: "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו"....

באין מליין יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט וכו'

פירש זאת הרב"ק רבי בונים מפשיסחא זי"ע – "באין מליין יושר" – אם אין נמצא מי שימליץ טובה על ישראל, אם הכל מקטרגים וצועקים: חייב! – "תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט" – אותה שעה חייבים לנהוג ביהודים לפי החוק, לפי הדין בגמרא: "סנהדרין שראו כולם לחובה פטריין אותו מיד" (סנהדרין י"ז). ואם "כולו חייב – זכאי!..." ולפיכך: "וצדקנו במשפט" – מגיע לנו על פי דין, שנצא מן המשפט זכאים לחלוטין, צדיקים גמורים....

ואילו הרב"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע פירש: "באין מליין יושר וכו' – בדין כמו שהיהודים מקיימים את "דבר חוק ומשפט", את ה"חוקים" שבתורה, אף על פי שאינם יודעים טעמים ונימוקים, כן עשה גם אתה "וצדקנו במשפט", הצדק אותנו בדין בלי שום טעם ונימוק וסיבה!...

ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה

מסופר, שפעם שלחו להזכיר לפני הרב"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע חולה מסוכן שהרופאים כבר אמרו נואש להיו. ואמר הרבי הנה ידוע פירושו של הרב"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע על מאמר חז"ל (ברכות לד ע"ב) "אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים, והיה אומר זה חי וזה מת. ולכאורה קשה דבשלמא מה שאמר "זה חי" ניהא, מפני שרצה לבשר להם שבקרוב יתרפא וישאר בחיים, אבל אין זה מובן למה היה צריך לבשר "וזה מת" לאותם חולים שהיה רואה שאין חולכים למות, הרי היה לצרה בשעתה? רק יש לפרש שאין הכוונה זה חי וזה מת בשני חולים נפרדים, אלא המדובר כאן בחולה אחד, וזה היה כוונתו, שמיד כשבישר לחולה "זה חי", בישר להם גם שזה הגוי ימות במקומו. (כמו ונתתי אדום תחתך). ובה אני גם מפרש מאמריו בימים הנוראים: "ותשובה ותפילה וצדקה", "מעבירין" את רוע הגזירה, דאם נגזרה חס וחלילה גזירה אי אפשר לבטלה, רק שבכה הצדיק "להעביר" את רוע הגזירה על ראש צוררי ישראל, על ידי "תשובה ותפילה וצדקה". ואחרי כמה ימים נודע שהבישוף של אותו עיר מת באופן פתאומי, ותיכף אחר כך נתרפא כליל אותו חולה שבאו להזכירו לפני הרבי, ויהי לפלא!

מלוך על כל העולם כולו בכבודך והינשא על כל הארץ ביקרך וכו' וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו.

"כבוד" הוא לשון מלכות, כמבואר בגמרא (שבת קיג.) שרבי יוחנן קרא לבגדיו "מכבדותי", וזהו שאנו מתפללים: "מלוך על כל העולם כולו בכבודך" – היינו שכל העולם יידעו שכל דבר בבריה הוא לבוש של השם יתברך, ורק הקב"ה ברצותו מחיה אותו, וברצותו מוציא ממנו את חיותו....

מסופר כי בבית מדרשו של הרב"ק בעל אהבת ישראל זי"ע עמדו לפני מנחה בראש השנה קבוצת חסידים נכבדים, ואחד מהם הביע את השתוממותו על שבשעת ברכת "מלוך על כל העולם כולו וכו' וידע כל פעול וכו'" באמצע לחט התפילה, ראה כי הרבי סובב סביב אצבעו את חוט הוילון שהיה תלוי לידו. תוך כדי שיחה התקרב אליהם הרבי ושאלם מהו נושא שיחתם, ולא הרחיב איש לומר את תוכן שיחתם וכולם החרישו. נענה הרבי ואמר: היום כשפתחתי פי לומר "מלוך על כל העולם כולו", אחזתי בידי את חוט הוילון וסובבתי סביב אצבעי והרהרתי בליבי, הנה גם החוט הזה הוא פעול ה', על כן בקשתנו מהשם יתברך "שיופיע בחדר גאון עוזו על פני תבל" בהתגלות כזו "שאף החוט ידע כי הכל פעולת ה' ויצירתו". וכל העומדים שם ראו כן תמיהו שתפס הרבי את מחשבתם והרהורי לבם.

כן מסופר על הרב"ק בעל התניא זי"ע שפעם בעת התפילה בראש השנה יצא החוצה ונעלם מעין כל, והיו החסידים מחכים לרבם, אך אף אחד אינו ידע, לשם מה יצא הרבי, והיכן הוא נמצא כעת, היות שעבר שעה ועוד שעה, יצאו החסידים לחפש את הרבי במבואות הסמוכים, אולי קרא משה... והנה קבוצת חסידים יצאו לחפש ביער הסמוך, ועיניהם רואות מחזה הוד! הרבי עומד מול בול עץ, ומכחו בחזקה וצועק עץ עץ! מתי גם אתה תבין "כי אתה פעלתו ויציר כפיו של הקב"ה, ולולא הכח המהיח של הקב"ה לא היית ניצב כעת כבול עץ!...

מצוות פאה בין המועדים

המתבונן בפרשת המועדים (ויקרא כג. כב) יראה דבר פלא, התורה בתחילה מצוה לנו את חג הפסח ועצרת, לאחר מכן היא מצוה לנו את מצוות פאה, ולאחר מכן ממשיכה התורה ומצוה לנו את ראש השנה ויום הכיפורים. ולכאורה אינו מובן, איך נכנס כאן מצוות פאה בתוך פרשת המועדות, ומדוע היא דווקא כתובה לפני ראש השנה?

וכבר רש"י שם שואל את קושיא זו, ומביא בשם הספרא אמר רב אבדימי ברבי יוסף, מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן, וראש השנה ויום הכיפורים והג מכאן, ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו.

אך רבה של ירושלים הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זי"ע נתן כאן טעם אחר, נפלא מאד!

דהנה בראש השנה ויום הכיפורים עומד לו האדם ומבקש מהקב"ה שיתן לו שנה טובה ומתוקה, פרנסה טובה, בריאות נחת מכל ויצ"ח, כתבינו בספר חיים טובים וכו', ובסוף כל חרוזי "אבינו מלכנו" אנו מנמיכים את קולנו ומבקשים: "אבינו מלכנו חננו ועננו כי אין בנו מעשים, עשה עמנו צדקה וחסד והושיענו".

ואז תעלה השאלה לפני היושב על כסא דין, לדון את בריותיו כבני מרון ביום הדין בראש השנה – באיזו זכות ובאלו מעשים טובים, באת בבקשתך לפני יושב מרומים, הדין את דינך לשנה הבאה. מדוע מגיע לך שייטיבו אתך ויעשו אתך צדקה וחסד, בלי כסוי של מעשים טובים?

אלא התשובה היא, ידוע כי השופט כל הארץ דן את האדם מדה כנגד מדה, כמו שדורשים "ה' צלך" – ה' דן אותך לפי הצל של עצמך. כלומר, איך שנהגת עם אחרים, יתנהגו אתך. לכן האדם המקיים מצוות בוראו כפי שנצטווה, ואחרי שטרה ויגיע כל הקיץ תחת השמש הקודחת, חרש, זרע וקצר בזיעת אפו, כמו שנאמר "הלך ילך ובכה נושא משך הזרע". ותוך כדי קצירה, נשרו שבלים מבין אצבעותיו, ועם התקרבו לקצה שדהו, הוא נעצר ומשאיר פאה לעניים ומקיים בשמחה את מצות "לעני ולגר תעזוב אותו", עזיבה גמורה, כי משונה מצוות פאה משאר מתנות עניים שבהם יש לבעל השדה טובת הנאה לתת למי שהוא רוצה,

ולבחר את העניים ההגונים שמכיר את עניותם ודלותם. מה שאין כן בפאה, שאין לו בהם כל טובת הנאה, ואסור אפילו לגלות לעניים הקרובים לו אימתי הוא משאיר פאה (פאה, פרק ה' משנה ו') ומי שבא ליטול נוסל, בין שהוא הגון וראוי ובין שאינו הגון. יוצא איפוא שהוא לאחר כל יגיעתו העצומה, נתן מפרי יגיעו ועמלו למי שלא מכיר ואפילו למי שאינו ראוי, עכשיו כשקיים את הדבר כמצווה וכדין, מתייצב הוא לפני היושב על כסא דין ואומר: הנה אנכי נתתי מייגיעי ועמלי, גם למי שאנו כדאי והגון לכך, אף אתה אבינו מלכנו עשה אתי חסד, מדה כנגד מדה וכתוב אותי בספר חיים טובים, בספר פרנסה וכלכלה, ועוד ועוד...

לכן מובן מאוד מדוע כתבה תורה "מצוות פאה" לפני "ראש השנה" בכדי שיהיה פתחון פה לאדם ביום הדין...

מי יכול לשמש כבעל תפילה בימים הנוראים?

מסופר, כי בעיירה אחת הסמוכה לפרמישלאן דר עשיר, תקיף ואלים, שרצה להיות שליח ציבור בבית הכנסת שבעיירה ולעבור לפני התיבה בימים הנוראים, בני העיירה לא היתנה נוחה ממנו, אבל התייראו ממנו לסרב לו ולעמוד כנגדו. נמלכו בני העיירה ושלחו שליחים אל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע לשאול בעצתו כדת מה לעשות. והשיב להם הצדיק, שבהיות ודרכם של בעלי התפילות מכל הערים הסמוכות לבא אליו קודם ראש השנה להזכיר את עצמם, ולהתברך ממנו, ומסתמא יבא גם אותו בעל תפילה שלכם, לכן אראה אז אשר לפני ואדע מה לעשות. ואכן, כך היה, קודם ראש השנה, כשכל בעלי התפילה מהסביבה באו לפרמישלאן, והעשיר של אותה העיירה בתוכם קרא לו הרבי לחדרו ואמר לו: מצינו בפסוקי תהילים שלושה מיני תפילות. א. תפלה למשה. ב. תפלה לדוד. ג. תפלה לעני. וג' תפילות אלו הם ראשי תיבות "עמיד" – עני משה דוד, והרמוז להעמוד ששם יורד הבעל תפילה לפני התיבה להתפלל כשליח ציבור. והג' סוגים בעלי תפילה הן באופן כזה: "תפלה למשה" – מרמוז על בעל תפילה שהוא ירא שמים אבל אינו בקי כ"כ בנוסח התפילה, כמו 'משה' רבינו ע"ה, שהיה צדיק אבל ערל שפתיים (שמות ויב) והוא ראוי לירד לפני התיבה. "תפילה לדוד" – מרמוז על בעל תפילה כמו דוד המלך ע"ה שאע"פ שהיו השונאים מדברים עליו רעה, עכ"ז היה נעים זמירות ישראל (שמואל ב' כג. א) והיה בעל תפילה נפלא. גם איש כזה ראוי לירד לפני התפילה. "תפלה לעני" – מרמוז על בעל תפילה שהוא עני שצריך להתפלל לפני העמוד לצורך פרנסתו, אע"פ שאינו ירא שמים, ואינו בקי בנוסח התפילה, ועכ"ז מכיון שהוא עני ומתפלל לצורך פרנסתו, לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבוה, ע"כ גם הוא מותר להיות שליח ציבור. והנה אתה, צדיק אינך, יודע נגן אינך, וגם עני, ברוך השם אינך. ואם אתה רוצה להיות בעל תפילה בימים הנוראים, עלי להתפלל עליך שתבוא לאחת משלוש המדרגות שבבעלי התפילה... והרי תבין מאלו של התפלה עליך שתהיה פתאום לצדיק או ליודע נגן הרי זה תהיה תפילת שוא... אין לי עצה אחרת אלא להתפלל עליך שתהא עני, ותהיה תפילתך לפחות בבחינת "תפילה לעני"... צעק האיש בכחלה לא לא! אינני רוצה להיות בעל תפילה! וכך בחכמתו וצדקתו הגדולה הורידהו הצדיק ממבוקשו, והניח לנו לדורי דורות את התנאים הנדרשים בכדי לשמש כבעל תפילה...

תקיעת שופר חכמה ואינה מלאכה!

בגמרא (ראש השנה כט:) "תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה". הרה"ק בעל הדברי חיים מצאנז זי"ע אמר פעם לבעל המנגן בהיכלו: מהו החכמה בתקיעת שופר, האם אתה אינך יכול לתקוע בשופר? אלא הכוונה, "תקיעת שופר עם רדיית הפת" – שיכול להשפיע פרנסה עבור כלל ישראל – זהו חכמה ואינה מלאכה!!!

קריאת התורה ליום ב' דר"ה – עקידת יצחק!

במעם הקריאה של פרשת 'עקידת יצחק' בראש השנה – מסבירים המפרשים: שלפי דעה אחת, עקדת יצחק התרחשה בראש השנה, ועל כן אנו קוראים ביום זה את פרשת העקידה כדי שנזכר על ידה

לפני ה' לטובה. שאל הרה"ק בעל האזהב ישראל מאפסא זי"ע א"כ, למה אנו ממשיכים אחרי פרשת העקידה לקרוא את המשך הפסוקים שם (סוף פרשת וירא – ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה וכו') שנגמרים עם הפסוק "ואת תחש ואת מעכה"? אלא ההסבר הוא: כי אחרי הכל רוצים לומר לנו שעיקר עבודתנו בראש השנה היא לתקוע בשופר ולהמליך עליו את מלך מלכי המלכים ולכן מסתיימת הקריאה במילים "ואת תחש ואת מעכה", שכן, "תחש ומעכה" – ראשי תיבות: תקעו בחודש שופר. ואמרו – מלך על כל העולם...

על מה צריך לבקש בר"ה?

הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע נכנס בביום ראשון של ר"ה לבית הכנסת קודם תקיעת שופר, כשהוא ממרר בכבי, ואמר: "כל עמה נאנחים מבקשים לחם" (איכה א.יא) "כל עמה נאנחים" – כל הקהל בוכה מתחנן ונאנח. אבל אזי ואבוי, על מה הם בוכים? "מבקשים לחם", ולא על גלות השכינה... גם למחרתו ביום השני של ר"ה, כשנכנס לבית הכנסת קודם תקיעת שופר שוב בכה בכיה גדולה ואמר: "מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם" (שמואל א-ב) למה מתמהמה משיח בן דוד לבוא? מפני כי "גם תמול גם היום אל הלחם", גם אתמול ביום הראשון של ר"ה וגם היום, מתפללים רק אל הלחם, ולא על גלות השכינה...

הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע אמר בדרך צחות בתפילת "ובכן תן פחדך". דתיבת "פחדך" גימטריא "געלט" (כסף). ואם היו מכוונים "געלט" רק בתיבת פחדך לא היה עוד רע כל כך, אבל המה מכוונים "געלט" בכל התפילה. וכן געלט. תן געלט. פחדך געלט...

כן המשיך לספר הרה"ק מרופשיץ זי"ע – באחת המלחמות שערך נפוליאון נגד אויביו, ההליט יום אחד לרכוב בעצמו על סוסו בחזית המלחמה ולבדוק את העמדות. והנה כיוון אחד מהיילי האויב את רובהו וקלע ישר אל הצאר. הייל רוס! שהבחין בדבר פרץ בצעקה והבעית בקולו את סוסו של הקיסר, הסוס נרתע ופנה הצדה, הכדור החטיא את המטרה והצאר ניצל ממוות. לאחר מעשה, אמר הצאר אל החייל שגרם להצלתו: מה תבקש וינתן לך? אמר החייל: יצוה נא אדוננו הקיסר, להעבירני לגדוד אחר, שכן הקציץ המפקד מכה אותי באכזריות. אמר לו הקיסר: שומע! הווי אתה קצין!... אף אנו כך, מתחננים אנו על צרכים קטנים, ואין אנו מעזים לבקש גדולות...

מהו העניין לומר ולשיר בתפילות ראש השנה?

משל יפה מאוד מובא בספר "תורת משה נתן", הבא להסביר את מנהגינו לומר בתפילות הימים הנוראים, דהרי לכאורה מנהג זה תמוה מאד: איך מתאים ביום הגדול והנורא, יום הדין, לומר ולשיר בתפילה? ועוד קשה על הפסוק שאנו אומרים לפני התקיעות: "עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר, זמרו אלוקים זמרו זמרו למלכנו זמרו" – דאיוה קשר יש בין זמר, שהוא שמחה – לתרועה, שהיא כבי וצער (גנחוי גנח וילולי ילל? אלא כאמור, נבאר על פי משל:

בנו של מלך אחד ירד מדעתו, לא עלינו. גדול היה צערו של המלך, שהחליט לחפש עבורו את המוסד הטוב ביותר והרופא המעולה שבתבל, כדי שינסו להעלות מזור למחלת נפשו של בן המלך. ואמנם, לאחר חיפושים בכל העולם נמצא המוסד המתאים בארץ רחוקה, וכן נמצא רופא מומחה למחלות אלו, שהסכים להתמסר לטיפול יסודי בבן המלך. תמורת תשלום חודשי גבוה מאוד. ואכן, בן המלך אושפז במוסד הסגור, שם טיפל בו הרופא המומחה במסירות רבה, כאשר מידי חודש היה שליח מיוחד מבית המלך מביא לו את משכורת העתק שהובטחה לו תמורת הטיפול...

ויום אחד, חל השינוי המיוחל – בן המלך החלים משגעונו, וכתב לאביו מכתב נרגש: "אבי היקר, כפי שאתה רואה בריא אני בנפשי, בוא מיד וקח אותי ממקום זה". את המכתב מסר לרופא שלא עזבו אפילו לרגע, וביקש ממנו לשגר בדואר לארמון המלך. אולם הרופא כלל לא העלה בדעתו למלא את בקשת בן המלך. ברור היה לו כי המלך יגיע מיד כדי לקחת את בנו, שעבור הרופא נחשב כתרנגולת המטילה ביצי זהב מידי חודש בחודשו... ועל כן לקח את המכתב וקרעו לגזרים. חלפו מספר ימים, ובן המלך שהיכה לשווא לבואו של אביו, סבר כי המכתב אבד בדואר, ועל כן התיישב לכתוב מכתב נוסף. "אבי היקר", כתב, "אל

אחד" – לפי דעתו של ה"אחד", הוא הקדוש ברוך הוא, לא יומת החוטא, שכן עצה קלה יעוצה לו – כי יעשה תשובה ויתכפר לו, עד כאן תוכן דבריו הק'. והמשיך ב"ק מרן אדמו"ר ממישקולין שליט"א – על פי זה יובן היטב דברי המדרש "שובה ישראל עד ה' אלוקיך – אל תקרא עד ה' אלא עד ה'", שהרי רק לפי העד "אחד" שהוא הקב"ה מועיל תשובה על כן "שובה ישראל עד ה'".

אמר הכותב: בעת כתיבת שורות הנ"ל, חשבתי לתרץ בעוד אופן את דברי המדרש "שובה ישראל עד ה' אלוקיך" – "אל תקרא עד ה' אלא עד ה'". וזאת על פי המעשה המפורסם שמוכא במסכת חגיגה (טו.) על 'אחר', הלא הוא אלישע בן אבויה, שיצא לתרבות רעה ושמע מאחורי הפרגוד: "שובו בנים שובבים – חוץ מאחר". ואמרו על כך, שאילו באותו רגע היה "אחר" שב בתשובה ומכריו כי אדרבה, עתה כשאינן לו תקוה לתשלום שכר על המצוות, הרי הוא נכון לעבוד את הקב"ה שלא על מנת לקבל פרס, הרי בודאי היה מקבלים אותו והיה מניע לדרגה הנשגבה ביותר. למרבה הצער, לא כך נהג "אחר", שהעדיף כן לציית לאותה בת קול. ועל כך הביא השל"ה הק' בשם אביו מליצה נפלאה, על יסוד מאמר חז"ל (פסחים פו.): "כל מה שיאמר לך בעל הבית – עשה, חוץ מצא", וביאר כך: בעל הבית הוא הקב"ה, וכל מה שיאמר לך לעשות מהמצוות – עשה, חוץ מצא – שאם יאמר לך לצאת מביתו ובל תיכנס, כפי שנאמר ל"אחר" על ידי הבת קול, אל תשמע לו, אלא תיכנס ותשוב בתשובה, כי זהו באמת רצונו של בעל הבית, אלא שמטעה אותך!...

ובפתיחת ספרו, אגרא דפרקא, משתמש רבי צבי אלימלך מדינוב בעל הבני יששכר זי"ע, ביסוד נפלא זה, כדי ליישב כמה תמיהות המתבקשות מלשון הפסוק בפרשת עקב. (דברים ה. יט-כ): "והיה אם שכוח תשכח את ה' אלוקיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחוית להם העידותי בכם היום כי אבד תאבדון. כגויים אשר ה' מאביד מפניכם כן תאבדון עקב לא תשמעון בקול ה' אלוקיכם". ולכאורה ישנם כמה תמיהות: א. ידוע הכלל ש"והיה" בכל מקום הוא לשון שמחה, וכאן לשמחה מה זו עושה, אדרבה, אין יללה גדולה משכחת ה' ב. "העידותי בכם היום" – מה באה למעט המילה "היום"? ג. "כי אבד תאבדון. כגויים אשר ה' מאביד מפניכם" – וכי ללא משל ודימוי זה לא ידענו מהי אבידה? ד. "עקב לא תשמעון בקול ה' אלוקיכם" – מילים אלו, לכאורה, מיותרות לגמרי? אולם לאור היסוד הנ"ל, אמר בעל "האגרא דפרקא", יובנו כל התמיהות, שכן כך נבאר את הפסוק: "והיה" לשון שמחה, כלומר: שמחה תהיה לפני הקב"ה, אם יקרה חלילה ששכוח תשכח את ה' אלוקיך וגו', עד "והלכת אחרי אלהים אחרים" – שתשמע בת קול מעין זו ששמע "אחר", אולם לא תשמע בקולה אלא תשוב בתשובה, שכן – אומר משה בשם הקב"ה – "העידותי בכם היום", דווקא היום, כי אין רצונו יתברך שיתקיים כך "כי אבד תאבדון" – אבוד בעולם הזה תאבדון בעולם הבא, כפי שרוצה הוא שיארע לגויים – "כגויים אשר ה' מאביד מפניכם כן תאבדון", שאין הוא רוצה שישוכו בתשובה, אלא "עקב לא תשמעון בקול ה' אלוקיכם", כלומר: שמחה תהיה לפני אם לא תשמעו לבת קול, אלא תדחקו ותתאמצו לחזור בתשובה אפילו אם הגעתם לדיוטא תחתונה זו – תמיד תתקבל תשובתכם לפניו!...

ובזה חשבתי לפרש למה המדרש אומר "שובה ישראל עד ה' אלוקיך" – "אל תקרא עד ה' אלא עד ה'", כי הקב"ה מעיד ואומר "העידותי בכם היום" – שאף אם תשמעו בת קול שאומרת שאינכם יכולים לחזור בתשובה – אל תשמעו בקולה כנ"ל!...

תתמחמה ובוא להוציאנו מכאן במהירות, כי הנה עיניך הרואות כי בריא אני כאחד האדם!" הפעם השלישית והרביעית... כאשר הבין בן האה הבוררת, וכך גם בפעם השלישית והרביעית... כאשר הבין בן המלך שהרופא אינו מעוניין שאביו יידע על החלמתו, החליט לנקות בדרך מחוכמת הוא לקח נייר וקשקש עליו קשקשים חסרי פשר, אולם בתוכם הטמין אותיות ומילים, כך שמי שיתבונן היטב בדף המקושקש, יוכל לקרוא בו את המסר שהוטמן בו...

כאשר ראה הרופא את הנייר, שמח שמחה גדולה ושיגר אותו אל המלך, כדי שיווכח לדעת שכנו עדיין לא החלים משגעונו. ואמנם, כאשר קרא המלך את מכתבו של בנו, פרץ בכבי לנוכח מצבו, אך אז הבחין לפתע באות המסתתרת בסבך הקשקשים, וכאשר התבונן שוב גילה אות נוספת, ואז מצא אות שלישית, וכך המשיך לחפש את האותיות שהסתיר בנו, ולבסוף הצליח לקרוא בכירור: "אבי בוא מהר להוציאני ממקום זה, כי בריא אנכי". מיהר המלך ונסע בשמחה גדולה אל בנו, ולקחו עמו לארמונו... עד כאן המשל. והנמשל: אף אנו עומדים בראש השנה, עומדים ומעיתירים תפילה לבורא עולם, אך המקטרגים מתאמצים בכל כוחם לחסום את שערי שמים, לבל יתקבלו תפילותינו, ועל כן אנו מזמרים בתפילה, וכאשר הם רואים שישראל ביום הדין עומדים ומזמרים במקום להעתיר בכיות, הרי נדמה להם שאנו חסרי דעת לחלוטין, עד כדי כך שביום הדין שבו ספרי חיים וספרי מיתם פתוחים לפניו, אנו אומרים שירה, ועל כן הם מניחים לתפילות לעלות עד כסא הכבוד, באומרים: אדרבה, יראה בורא עולם כי ישראל כלל אינם חרדים מיום הדין! אולם כאשר מגיעות ה"ומירות" שאנו מזמרים לפניו יתברך, הרי הוא נוטל וקורא בהם את התפילות היוצאות מליבנו, כי הם עיקר! ועכשיו לפי זה, גם נבין את הקשר בפסוק "עלה אלוקים בתרועה וכו' ה' בקול שופר – זמרו אלוקים זמרו", כי גם בשופר אנו תוקעים בכדי לבלבל את המשטינים והמקטרגים, ומאותו מעם בדיוק "זמרו אלוקים זמרו זמרו למלכנו זמרו", כדי שלא יבינו המקטרגים ויניחו לתפילות לעלות, ולכן ממשיך הפסוק: "זמרו משכיל", כלומר: בערמה!...

שבתי שובה!

שובה ישראל עד ה' אלוקיך (הושע י"ד)

מוכא במדרש – "אל תקרא עד ה' אלא עד ה'". ולכאורה צריכים להבין את דברי המדרש – מה הפירוש עד ה'? אלא שמעתי מ"ק מרן אדמו"ר ממישקולין שליט"א לתת הסבר נפלא מאד! וזאת בהקדם דברי הירושלמי (מכות ב.): "שאלו לחכמה: חוטא מהו עונשו? אמרה להם: "הטאים תרדוף רעה" (משלי יג, כא). שאלו לנבואה: חוטא מהו עונשו? אמרה להן: "הנפש החוטאת היא תמות" (יהזקאל יח, ד). שאלו לתורה חוטא מהו עונשו? אמרה להם: יביא אשם ויתכפר לו. שאלו להקב"ה, חוטא מהו עונשו? אמרה להן: יעשה תשובה ויתכפר לו". ולפי"ז פירש הר"ק רבי אברהם ממיקאלייב זי"ע את דברי הכתוב (דברים יז.) "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת, לא יומת על פי עד אחד". "על פי שנים עדים" – על פי שתי דעותיהן של החכמה והנבואה, או אפילו "שלשה עדים" – גם לפי הדעה השלישית של התורה – "יומת המת" – אין לו לחוטא תקנה אלא עליו למות, שכן אפילו לפי דעת התורה שעליו להביא קרבן, מה יעשה בזמן שאין בית המקדש קיים ואי אפשר להביא קרבן, או כאשר אין ידו משגת להביא קרבן? אבל ממשיכה התורה ואומרת: "לא יומת על פי עד

חדפסת והפצת הגליון באדיבות
"סוכות ירושלים" – סכך "קיינעס" המקורי
*9252 (סוכה)
חינו ברוכים ועשו חיל!!!